

Labklājības ministrija

Saknes ir svarīgas!

Celvedis adopcijas stāstam

izstāsti bērnam
viena adopcijas stāstu

www.lm.gov.lv

Ievads

Adopcijas procesā ļoti būtisks aspekts ir bērna identitātes atklāšana un godīga komunikācija par viņa izcelsmi. Katram cilvēkam, īpaši bērnam, ir jāzina sava izcelsme, lai veidotu pilnvērtīgu izpratni par sevi un savu dzīvi. Nepilnīga informācija par bērna pagātņi un izcelsmi vai tās neesamība vispār var traucēt viņa attīstībai un psiholoģiskajai labklājībai.

Informatīvais materiāls skaidro, kāpēc ir svarīgi atklāt bērnam viņa adopcijas stāstu. Tajā izlasāmi arī psiholoģiskie aspekti, kas apliecina, cik nozīmīgi identitātes aspektā bērnam ir zināt savu izcelsmi un kā pozitīva attieksme pret adopcijas stāstu palīdz stiprināt viņa emocionālo labklājību. Lai veicinātu adoptētāja izpratni un nodrošinātu nepieciešamo atbalstu, informatīvais materiāls piedāvā arī praktiskus padomus, kā dažādos vecumposmos runāt ar bērnu par adopciju.

Materiālā ir iekļauta informācija arī par Latvijas normatīvo regulējumu attiecībā uz bērna tiesībām uz identitāti un adopcijas informācijas pieejamību. Tāpat iekļauts pārskats par atbalsta iespējām ģimenēm bērna identitātes saglabāšanai. Tajā var uzzināt, kādu emocionālo, juridisko un praktisko palīdzību adoptētājiem un bērniem piedāvā ārpusģimenes aprūpes atbalsta centri visā Latvijā (turpmāk – atbalsta centri), kas nodrošina stabilu atbalsta sistēmu adoptētāju un viņu bērnu kopīgajā ceļā.

I Normatīvais regulējums – bērna tiesības zināt savu izcelsmi

Latvijā normatīvais regulējums paredz bērna tiesības saglabāt savu identitāti, kas ietver tiesības zināt savu izcelsmi.

Bērnu tiesību aizsardzības likums¹ nosaka, ka bērnam ir tiesības uz savas identitātes saglabāšanu, savukārt vecākam ir pienākums sagatavot bērnu patstāvīgai dzīvei sabiedrībā, pēc iespējas respektējot viņa individualitāti, ievērojot spējas un intereses. Līdzīgi no Latvijas Republikas Civillikuma² (turpmāk - Civillikums) izriet vecāku pienākums nodrošināt bērna aprūpi, kas ietver audzināšanu, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses.

Vienlaikus saskaņā ar Civillikuma 171. panta trešo daļu līdz bērna pilngadībai informācija par adopciju nav izpaužama bez adoptētāju piekrišanas. Tas nozīmē, ka tikai pats vecāks tiesīgs izpaust informāciju par adopciju un viņam ir izvēles brīvība, vai un kad atklāt bērnam viņa adopcijas faktu. Adoptētājiem tiek ieteikts pastāstīt bērnam par adopciju pēc iespējas agrāk, jo savlaicīga un pareiza adopcijas stāsta atklāšana palīdz novērst emocionālu krīzi nākotnē un veicina uzticību starp bērnu un vecākiem.

Saskaņā ar Krimināllikumā noteikto par adopcijas noslēpuma izpaušanu pret adoptētāja gribu paredzēta kriminālatbildība.³ Tādējādi atbilstoši tiesiskajam regulējumam Latvijā pastāv slēgtā adopcija un informācijas izpaušana par bērna izcelsmi bez adoptētāja piekrišanas ir kriminālsodāma rīcība. Slēgtā adopcija saistīta ar adopcijas noslēpumu – adoptētais bērns nezina savu bioloģisko izcelsmi un bioloģiskajiem vecākiem nav iespējams uzzināt, kas noticis ar viņa bērnu pēc vecāku tiesību zaudēšanas. Tas visbiežāk attiecināms uz bērniem līdz aptuveni četrus gadus vecumam, jo vēlākā vecumā bērns atceras savu pagātņi un to, ka nav dzīvojis adoptētāja ģimenē visu savu dzīvi.⁴

Ievērojot minēto, būtiska nozīme ir potenciālo adoptētāju un adoptētāju izpratnei par adoptētā bērna identitāti un tās atklāšanas nozīmīgumu bērna labvēlīgai attīstībai, jo izprotot un respektējot bērna tiesības uz identitātes saglabāšanu, ģimene var nodrošināt bērna kultūras, valodas un sava vārda saglabāšanas iespējas, kā arī atklāti runāt ar bērnu par adopciju un viņa izcelsmi.

Ministru kabineta noteikumi⁵, kas regulē adopcijas kārtību, paredz, ka bāriņtiesa personas piemērotības adoptētāja statusam izvērtēšanas laikā noskaidro personas viedokli par bērna tiesībām zināt savu izcelšanos,

1 Bērnu tiesību aizsardzības likums, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums>

2 Latvijas Republikas Civillikums, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/90223-civillikums-pirma-dala-gimenes-tiesibas>,

3 Krimināllikums pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>

4 Putniņa, A., Pokšāns, A. Ārpusģimenes aprūpes sistēmas pilnveides iespējas. Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija, 2023.

5 Ministru kabineta 2018.gada 30.oktobra noteikumi Nr.667 „Adopcijas kārtība”, pieejams <https://likumi.lv/ta/id/302796-adopcijas-kartiba>

adopcijas fakta atklāšanas nozīmīgumu bērnam. Tādējādi bāriņtiesa, noskaidrojot personas viedokli, nepieciešamības gadījumā var pārrunāt ar potenciālajiem adoptētājiem bērna identitātes un tās atklāšanas jautājumus, sniedzot konsultatīvu atbalstu un informējot par dažādām atbalsta saņemšanas iespējām. Tāpat bāriņtiesa arī pirmsadopcijas un, ja nepieciešams, pēcadopcijas laikā pārrunā ar ģimeni tās aprūpē nodotā bērna vai adoptētā bērna tiesības zināt savu izcelšanos, kā arī adopcijas fakta atklāšanas nozīmīgumu bērna labvēlīgai attīstībai.

Īpaša loma adoptētāju izpratnes veicināšanā, zināšanu sniegšanā un nostiprināšanā par bērna identitātes jautājumiem, kā arī attiecīgu pakalpojumu sniegšanā ir atbalsta centriem. Kārtību, kādā sniedzams atbalsts, kuru nodrošina atbalsta centri, nosaka Ministru kabinets.⁶

Atbilstoši normatīvajam regulējumam, īstenojot bērna tiesības uz identitāti adopcijas gadījumā, paredzētas tiesības pilngadīgam adoptētajam vērsties attiecīgās instancēs, lai iepazītos ar informāciju par savu izcelsmi, dzimšanu un citiem adopcijai būtiskiem apstākļiem. Ar informāciju par iespējām piekļūt informācijai par savu izcelšanos var iepazīties sadaļā "Informācijas pieejamība par adoptētā bērna identitāti".

II Bērna patiesās identitātes atklāšana: ieguvumi, sarežģījumi un mīti

Adopcija ir nozīmīgs un sarežģīts notikums, kas dziļi ietekmē bērna emocionālo un psiholoģisko attīstību. Runāt par to ir svarīgi, lai bērnam veidotos veselīga pašapziņa un lai viņš uzticētos gan sev, gan saviem ģimenes locekļiem. Kā liecina pētījumi – lai bērns veiksmīgi veidotu savu identitāti, augtu emocionāli stabils un veidotu veselīgas attiecības ar citiem, atklātība un uzticēšanās ir ļoti būtiski faktori.

Pozitīvie ieguvumi no savas identitātes apzināšanās

Veselīga pašapziņa

Zināšanas par izcelsmi palīdz bērniem iegūt veselīgu pašapziņu. Apzinoties savu identitāti, bērns spēj radīt reālistisku priekšstatu par sevi, kas savukārt ir nepieciešams, lai attīstos augsts pašvērtējums. Tas palīdz saprast savas saknes, pagātņi un veido emocionālo stabilitāti. Bērniem, kuri apzinās savu identitāti, ir lielāka iespēja pieņemt sevi un izaugt emocionāli līdzsvarotiem un ar veselīgu pašapziņu.⁷

Vecāku un bērna savstarpējā uzticēšanās

Bērna un vecāku attiecības ir balstītas savstarpējā uzticībā. Ja vecāki pievīļ šo uzticību, tiek grūta savstarpējā saikne, bērns var justies nodots un piedzīvot traumatisku reakciju. Atklāta saruna par izcelsmi palīdz veidot uzticēšanos ģimenes locekļu starpā. Ja patiesā identitāte tiek slēpta, tas var grūti bērna spēju uzticēties pieaugušajiem un citām autoritātēm. Uzticība ir pamats veselīgām attiecībām nākotnē gan ģimenē, gan sabiedrībā.⁸

Pēc pētījumu datiem – ja vecāki slēpj adopcijas faktu vai nerunā skaidri un atklāti, tas var radīt bērnam sajūtu, ka viņam nav tiesību zināt savu izcelsmi. Tas var grūti bērna uzticēšanos ne tikai vecākiem, bet arī citām pieaugušo autoritātēm un cilvēkiem.⁹ Uzticēšanās zaudēšana var radīt psiholoģiskas grūtības, piemēram, trauksmi, nedrošību un neuzticēšanos cilvēkiem.¹⁰

Ja par adopcijas faktu pastāsta agrīni un par šo tēmu runā, tas veicina bērna spēju uzticēties ne tikai vecākiem, bet arī pašam sev un savām sajūtām. Tas ļauj viņam sasniegt veselīgu emocionālo briedumu un spēju uzturēt tuvas un stabilas emocionālās attiecības nākotnē.¹¹

6 Ministru kabineta 2018.gada 26.jūnija noteikumi Nr.355 "Ārpusģimenes aprūpēs atbalsta centra noteikumi", Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/299998-arpusgimenes-aprupes-atbalsta-centra-noteikumi>

7 Smolija, B. K., Skūlere, D. E. Patiesība par tavu pagātņi. – Rīga: Latvijas Kristīgā alianse bāreņiem, 2022.

8 Turpat

9 Brodzinsky, D. M. Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications. – 2011.

10 Fisher, A. Adoption, attachment, and identity: Implications for practice. – 2003.

11 Neil, E. The corresponding need to talk: Contact and openness in adoptive families. – 2009.

Piederības izjūta un sakņu apzināšanās

Identitāte palīdz bērnam justies piederīgam ģimenei un sabiedrībai. Piederības izjūta ir būtiska, lai bērnam attīstītos emocionālā stabilitāte un pašapziņa. Atbilstoši pētījumiem – bērni, kas ir informēti par savu izcelsmi un adopcijas apstākļiem, biežāk jūtas piederīgi savai ģimenei un veido stabilas attiecības ar apkārtējiem.¹² Adoptētajiem šī sajūta ir īpaši svarīga, lai nepiedzīvotu identitātes krīzi vai apjukumu savas izcelsmes nezināšanas dēļ.

Vecāku atklātība palīdz bērnam apzināties savas saknes, kas savukārt veicina viņa piederību ģimenei un sabiedrībai. Pētījumi apliecina, ka adopcijas fakta slēpšana var izraisīt "ģenealoģisko apmulsumu" – sajūtu, ka trūkst saiknes ar savu pagātņi un identitāti.¹³

Iekļaušanās sabiedrībā

Zināšanas par savu izcelsmi un adopciju palīdz bērnam labāk saprast savu vietu sabiedrībā un veidot spēcīgu saikni ar citiem cilvēkiem. Tas ir svarīgi bērna emocionālajai un sociālajai attīstībai. Šādi bērni veiksmīgāk veido attiecības ar draugiem, ģimeni un vēlāk dzīvē – ar partneriem.¹⁴ Ja adopcijas fakts tiek slēpts vai izskaidrots pārāk vēlu, tas var izraisīt neuzticību un negatīvu attieksmi pret sociumu.

Adopcijas fakta slēpšana var traucēt bērnam integrēties sabiedrībā un veidot attiecības. Nezinot savu izcelsmi, kā arī lomu ģimenē un sabiedrībā, viņš var justies atstumts vai citādāks.¹⁵

Sarežģījumi, ar ko saskaras bērns, nezinot savu izcelsmi

Nereālas fantāzijas par bioloģisko ģimeni

Bērni, kuri nezina savu izcelsmi, mēdz radīt nereālas fantāzijas par saviem bioloģiskajiem vecākiem vai adopcijas apstākļiem. Pētījumi apliecina, ka informācijas trūkuma dēļ bērni bieži idealizē vai demonizē savu bioloģisko ģimeni.¹⁶ Tas var traucēt spēju pieņemt realitāti un veidot veselīgu pašapziņu.

Neskaidra identitāte un maģiskā domāšana

Adoptēti bērni var piedzīvot identitātes krīzi, it īpaši pusaudža vecumā, kad tiek meklētas atbildes par savu izcelsmi. Ja informācijas trūkst, bērni var justies vainīgi, ka nav pietiekami labi, lai viņus audzinātu bioloģiskie vecāki. Rezultātā var veidoties maģiskā domāšana – maldīgs uzskats, ka adopcija notikusi viņu uzvedības dēļ.¹⁷

Pretrunīga saikne un bailes no atkārtotas pamešanas

Bērniem, kuri izjūt emocionālu saikni gan ar adoptētāju, gan bioloģisko ģimeni, var rasties pretrunīgas emocijas. Bez atbalsta viņi var justies vainīgi, ka ir piesaistīti vairāk nekā vienai ģimenei.¹⁸

Tāpat bērniem, kuriem nav izskaidrots adopcijas fakts, bieži ir bail, ka jaunā ģimene viņus pametīs. No bioloģiskās ģimenes atšķirtajiem bērniem turpmāk var nepatikt pārmaiņas, un viņi baidās, ka jaunajā ģimenē var notikt kaut kas līdzīgs. Tad bērnam nepatīk situācijas, kad nākas nošķirties no vecākiem, piemēram, vasaras nometnes un ciemošanās pie radiem vienam pašam.¹⁹

Saiknes pārrāvuma sajūta un ģenealoģiskais apmulsums

Pieaugušie, kuri bērnībā nav uzzinājuši par savu adopciju, bieži izjūt saiknes trūkumu ar savu izcelsmi un sabiedrību, un tas ietekmē viņu emocionālo labklājību. Šī parādība, saukta par "ģenealoģisko apmulsumu", var radīt sajūtu, ka trūkst pamata savas identitātes veidošanai.²⁰

12 Brodzinsky, D. M. Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications. – 2011.

13 Sass, D. A., Henderson, D. B. Adoption disclosure: The impact of disclosing or withholding adoption-related information on child development. – 2020.

14 Neil, E. The corresponding need to talk: Contact and openness in adoptive families. – 2009.

15 Jones, C., Hackett, S. Communicative openness within adoptive families: Adoptive parents' narrative accounts of the challenges of adoption talk and the approaches used to manage these challenges. – 2012.

16 Brodzinsky, D. M. Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications. – 2011.

17 Jones, C., Hackett, S. Communicative openness within adoptive families: Adoptive parents' narrative accounts of the challenges of adoption talk and the approaches used to manage these challenges. – 2012.

18 Neil, E. The corresponding need to talk: Contact and openness in adoptive families. – 2009.

19 Smolija, B. K., Skūlere, D. E. Patiesība par tavu pagātņi. – Rīga: Latvijas Kristīgā alianse bāreņiem, 2022.

20 Sass, D. A., Henderson, D. B. Adoption disclosure: The impact of disclosing or withholding adoption-related information on child development. – 2020.

Ģenealoģiskais apmulsums ir stāvoklis, kad cilvēks izjūt dziļu diskomfortu un apjukumu savas izcelsmes dēļ. Tas ir līdzīgi, kā stāvēt uz izpostīta tilta, kas savieno pagātņi un tagadni. Rezultātā cilvēks jūtas zaudējis saikni ar savu identitāti, jo trūkst informācijas par to, no kurienes viņš nāk. Bez šīs saiknes ir grūti saprast, kas viņš ir un kur iederas.

Piemēram, šāds bērns var justies kā koks, kura saknes ir dziļi zemē, taču šīs saknes nevar saskatīt. Koks joprojām aug, bet tam trūkst stabilitātes, un spēcīgas vētras to var viegli nogāzt. Tas atspoguļo ģenealoģisko apmulsumu – sajūtu, ka esi zaudējis saikni ar savām saknēm un nevari atrast savu vietu pasaulē. Bez šīm saknēm cilvēks var justies, it kā peldētu tukšumā, meklējot atbildes, kas palīdzētu viņam nostiprināt savu identitāti.

Pētījumi rāda, ka ģenealoģiskā apmulsuma upuri bieži piedzīvo emocionālu distresu. Šīs nepilnības var novest pie trauksmes, apjukuma un pat identitātes krīzes, jo bez izpratnes par savu pagātņi ir grūtāk veidot veselīgu priekšstatu par sevi nākotnē.²¹ Adopcijas fakta atklāšana, kā arī informācija par bioloģisko ģimeni un saknēm mazina ģenealoģisko apmulsumu. Tas ļauj cilvēkam atjaunot "izpostīto tiltu" starp pagātņi un tagadni. Tas sniedz emocionālu drošību un palīdz iegūt veselīgu un stabilu identitāti.

Neuzticēšanās un kontroles problēmas

Neziņa un nespēja pārrunāt bērniem svarīgos jautājumus vājina izpratnes un uzticības pilno noskaņu ģimenē. Iespēja pārrunāt sāpīgus jautājumus un piedalīties lēmumos par savu dzīvi nostiprina kontroles izjūtu un ļauj bērnam justies brīvi un uzdot jautājumus par adopciju. Neiegūstot šo pozitīvo kontroles izjūtu, īpaši pusaudža vecumā, bērns var melot, bēgt prom no mājām vai citādi nevēlami izpausties, lai kontroli iegūtu negatīvā veidā.²²

Adopcija ir ne tikai juridisks process, bet arī emocionāla ceļojuma daļa gan bērnam, gan adoptētājiem. Atklāta un savlaicīga saruna par to ir būtiska, lai veidotu uzticību, piederību un emocionālo stabilitāti. Šajā sarunā vecākiem jābūt iejūtīgiem, atklātiem un jādod emocionāls atbalsts, lai palīdzētu bērnam veidot pozitīvu attieksmi pret sevi un citiem.

Kāpēc vecāki vairās atklāt bērnam viņa izcelsmi

Mīts: Aizsardzība no sāpēm

Fakts: Pastāstot par bērna izcelsmi, vecāki palīdz viņam apzināties un saprast savu identitāti. Pat ja informāciju ir grūti pieņemt, atklātība ļauj bērnam izprast sevi un veidot veselīgas attiecības ar savu pagātņi.

Mīts: Bailes, ka bērns jutīsies citādāks

Fakts: Ja bērns par adopciju uzzina no citiem vai vēlāk dzīvē, tas var radīt vēl lielāku šoku un apjukumu. Atklāta saruna veicina pieņemšanu un piederību, tā palīdz bērnam saprast, ka viņš ir mīlēts un pieņemts tieši tāds, kāds ir.

Mīts: Bail zaudēt bērna mīlestību

Fakts: Bērna izpratne par viņa izcelsmi parasti stiprina emocionālo saikni ar adoptētājiem, nevis vājina. Ja bērns par šo faktu uzzinās no citiem avotiem, risks sabojāt attiecības ar vecākiem ļoti pieaug. Atklātība parāda, ka vecāki ir uzticami un atbalstoši, kas vēlāk veicina drošu un mīlestības pilnu vidi.

Mīts: Vēlēšanās saglabāt kontroli pār noslēpumu

Fakts: Noslēpumi var radīt uzticības problēmas starp vecākiem un bērnu. Ja bērns uzzina patiesību no citurienes, viņš var sajusties maldināts. Atklātība stiprina saikni un uzticību, kas ir būtiska veselīgām attiecībām.

Mīts: Vēlēšanās aizmirst pagātņi

Fakts: Runājot par pagātņi, vecāki var palīdzēt bērnam pārvarēt grūtības un veidot veselīgu attieksmi pret savu identitāti. Atklātas sarunas laikā vecāki trenē bērna spēju tikt galā ar savām emocijām, bet tas savukārt palīdzēs izvairīties no psiholoģiskām problēmām nākotnē.²³

21 Sass, D. A., Henderson, D. B. Adoption disclosure: The impact of disclosing or withholding adoption-related information on child development. – 2020.

22 Smolija, B. K., Skūlere, D. E. Patiesība par tavu pagātņi. – Rīga: Latvijas Kristīgā alianse bērniem, 2022.

23 Turpat

Svarīgi palīdzēt bērnam izprast vecāku modeļus

Bērnam ir būtiski palīdzēt izprast dažādos vecāku modeļus, īpaši adoptētajiem, kuru pieredze parasti ir ļoti smaga. Dažādi vecāku modeļi var līdzināties cits citam, un bērnam ir svarīgi spēt tos atšķirt, lai viņš varētu veidot veselīgas attiecības un saprast savas emocijas.

Bioloģiskie vecāki

Bērns var just apmulsumu, domājot par bioloģiskajiem vecākiem, piemēram, par māti, kura viņu atstājusi. Tas var likt sargāties no sāpēm, tāpēc viņš var negribēt runāt par savām izjūtām. Palīdzot saprast, ka bioloģiskie vecāki ir tikai viens no modeļiem, bērns atbrīvosies no vainas izjūtas par notikušo.

Adoptētāji jeb aizbildņi

Šī ir otra vecāku grupa, kas gatava uzņemties atbildību un rūpēties par bērnu. Adoptētājiem ir jāparāda, ka ir atbalstoši un mīloši, un jāsniedz bērnam drošība un stabilitāte. Bērnam ir svarīgi saprast, ka adoptētāji ir apņēmušies rūpēties par viņu un veidot veselīgas attiecības.

Drošas attiecības

Palīdzot bērnam atšķirt šos divus vecāku modeļus, ir svarīgi veicināt drošas attiecības ar adoptētājiem. Bērnam jāapzinās, ka jaunā ģimene ir gatava sniegt mīlestību un atbalstu, kas ir būtiski viņa emocionālajai attīstībai. Atklātas sarunas par izjūtām palīdzēs stiprināt šo drošību un uzticēšanos.

Iemācoties atšķirt vecāku modeļus, bērns labāk izpratīs savas emocijas un reakcijas. Palīdzot bērnam atpazīt un analizēt šos modeļus, viņš mācīsies pieņemt sevi un savas izjūtas, kā arī veidot veselīgas attiecības ar jaunajiem vecākiem.²⁴

III Praktiski padomi

Kā par bērna izcelsmi stāstīt dažādā vecumā?

Sarunas par adopciju ieteicams sākt, kad bērns ieradies jaunajā ģimenē. Radīt atklātu, drošu un mīlošu vidi ir svarīgi jau agrīnā vecumā. Tas palīdz ne tikai bērnam lēnām iepazīt un saprast savu stāstu, bet arī vecākiem vingrināties, lai pārlicinoši un autentiski izskaidrotu adopcijas procesu, kad bērns būs izaudzis un spēs uztvert šo informāciju. Pētījumi rāda, ka bērnam, kuram par viņa izcelsmi izstāsta jau agrīnā vecumā, ir labākas izredzes iegūt pozitīvu identitāti un just emocionālu stabilitāti vēlāk. Šajā laikā vecākiem adopcija jāpasniedz kā dabisks notikums ģimenes dzīvē – adopcijas fakts jāatzīst par ģimenes realitāti, nevis jāpatur kā noslēpums.

Pirmsskolas vecumā (3–7 gadi)

Bērnam pirmsskolas vecumā patīk klausīties stāstus – tai skaitā par savu adopciju. Mazāks bērns to var uztvert kā pasaku par savu dzīvi. Izmantojot vienkāršus vārdus un apzīmējumus, šajā vecumā var sākt stāstīt par adopciju bez sarežģītām detaļām un skaidrojumiem – un nav jāizstāsta viss stāsts uzreiz. Bērns var atkārtot datus par savu adopciju, taču to vēl līdz galam nesaprast – viņam tā ir abstrakta, jo nav kognitīvo spēju.²⁵

3–7 gadu vecumā bērns sāk uzdot jautājumus par sevi un savu vietu pasaulē. Tā kā viņam patīk dzirdēt stāstus, it īpaši par sevi, sarunās vajag ievīt stāstu par adopciju. Piemēram, var teikt: "Tu pie mums nonāci tāpēc, ka mēs gribējām tevi ļoti mīlēt un tava bioloģiskā mamma nevarēja par tevi rūpēties tā, kā tu biji pelnījis." Tas palīdz bērnam saprast savu vietu ģimenē, un vienkārša valoda atbilst bērna izpratnes līmenim. Psihologi uzsver – stāstam jābūt pozitīvam, bet ne pārāk izpušķotam, lai nākotnē bērnam nerastos sajūta, ka viņam ticis melots.

Sākumskolas vecumā (8–12 gadi)

Kad bērns kļūst spējīgs domāt abstraktāk, viņš sāk saprast, ka adopcija nozīmē bioloģiskās ģimenes zaudējumu. Sākotnēji tas var radīt noliegumu, viņš var sacīt, ka nav adoptēts, vai arī izvairīties no šīs tēmas. Vecākiem nevajadzētu to uzskatīt par noraidījumu vai zīmi, ka bērns par adopciju nedomā. Bērnam nepieciešama pārlicība, ka viņa jautājumi tiks uzskatīti un ka vecāki ir gatavi runāt par šo tēmu jebkurā brīdī. Šajā laikā

24 Raby, K. L., Dozier, M. Attachment across the lifespan: Insights from adoptive families. – 2018.

25 Smolija, B. K., Skūlere, D. E. Patiesība par tavu pagātni. – Rīga: Latvijas Kristīgā alianse bāreņiem, 2022.

vecākiem jāiedrošina bērns paust savas izjūtas un emocijas, bet bez spiešanas runāt. Šajā vecumā bērns var sākt arī interesēties par bioloģisko ģimeni, kas var izraisīt pretrunīgas emocijas.

Lai arī bērns var nevēlēties runāt par adopciju, nav pareizi pieņemt, ka viņš par to nedomā. Nevajadzētu uzspiest šādas sarunas, taču vēlams radīt pārlicību, ka vecāki ir gatavi atbildēt uz jautājumiem. Turpinot uzturēt emocionālu saikni, jāpievērš uzmanība bērna reakcijām, piemēram, tuvojoties dzimšanas dienai. Tāpat arī jāiedrošina, liekot saprast, ka ir iespējams mīlēt vairākus vecākus – arī just pieķeršanos saviem bioloģiskajiem vecākiem.²⁶

Agrīnajā pusaudža vecumā (12–15 gadi)

Pusaudža vecums adopcijas gadījumā ir viens no izaicinošākajiem attīstības posmiem. Šai laikā pusaudzīm sāk veidoties identitāte, un viņš var justies apjucis, kāpēc viņš ir adoptēts, kā arī just dusmas pret bioloģiskajiem vecākiem vai adoptētājiem. Tāpat bērns justies vainīgs par to, ka nav dzimis adoptētāju ģimenē, vai arī par to, ka viņam ir divas ģimenes. Šai laikā svarīgi ir būt pieejamiem emocionāli un ļaut bērnam izteikt savas domas un jūtas. Pusaudzis var vēlēties vairāk kontroles pār savu dzīvi, tāpēc ir jādod iespēja viņam izpausties, vienlaikus nosakot robežas. Tas palīdz bērnam justies droši un saprast, ka ir vieta, kurā viņš iederas.

Identitātes veidošanās laikā notiek savu sakņu un izcelsmes pētīšana, eksperimenti ar identitāti, kas atšķiras no vecāku identitātes. Turpinoties sērošanas procesam, emocijām pievienojas arī dusmas – bērns noraida savu identitāti un atsakās no vecāku atbalsta. Pusaudža vecumā vairojas bērna neizpratne par to, kāpēc bioloģiskā ģimene no viņa atteikusies vai pametusi. Ja adopcijas fakts nav ticis pārrunāts agrā vecumā, bērns var pats izdomāt faktus par to, kāpēc viņš ir adoptēts, piemēram, pieņemt, ka vainīgi ir adoptētāji. Tāpat viņš var justies sarūgtināts par to, ka nav ņemts vērā viņa viedoklis.²⁷

Vēlīnais pusaudža vecums (16–19 gadi)

Pusaudzis šajā posmā sāk veidot patstāvīgas attiecības, un adopcijas tēma var raisīt vairākas emocijas. Šajā vecumā bērns var meklēt bioloģisko ģimeni, cenšoties atrast savas saknes, kā arī apliecinājumu savai vērtībai un mīlestībai. Adoptētie jaunieši bieži vien nav pārliecināti, vai ir pietiekami labi un mīlēti, un bažījas par savu neatkarību un attālināšanos no ģimenes. Vecākiem šajā brīdī ir būtiski joprojām sniegt emocionālu atbalstu, lai bērns justos pārliecināts, ka viņam ir ģimene, kurā vienmēr var atgriezties.

Vēlīnajā pusaudža vecumā vecākiem jādara zināms, ka bērnam nav jāpamet mājas uzreiz pēc skolas pabeigšanas. Tas rada sajūtu, ka viņš pats var izlemt, kad to darīt. Vecākiem jājūt, cik liels atbalsts un rūpes jaunajam pieaugušajam nepieciešamas. Tāpat jābūt gataviem, ka bērns var vēlēties uzmeklēt bioloģisko ģimeni.²⁸

Praktiski ieteikumi

1. Regulāras sarunas: Ir būtiski regulāri un atklāti runāt par adopciju jau no agra vecuma, pielāgojot stāstu bērna attīstības līmenim. Pētījumi rāda, ka adopcijas fakta atklāšana agrīnā vecumā mazina identitātes problēmu risku.

2. Emocionālais atbalsts: Adoptēts bērns bieži jūt divējādas emocijas gan pret bioloģiskajiem vecākiem, gan adoptētājiem, tāpēc jābūt gataviem emocionāli atbalstīt viņu. Pētījumi rāda, ka pozitīvas attiecības ar adoptētājiem palīdz bērnam pārdzīvot zaudējumu saistībā ar bioloģisko ģimeni.

3. Atvērtība un pacietība: Bērnam ir jāatvēr laiks un telpa, lai viņš varētu pielāgoties savai identitātei un uzdot jautājumus par adopciju. Vecākiem jābūt pacietīgiem un atvērtiem, lai brīdī, kad ir gatavs, bērns droši vērstos pie viņiem ar jautājumiem.

Šie principi balstās uz psiholoģijas speciālistu atziņām un pieredzi ar adoptētām ģimenēm, kā arī empīriskajiem pētījumiem par bērna attīstību un adopcijas ietekmi.

26 Smolija, B. K., Skūlere, D. E. Patiesība par tavu pagātni. – Rīga: Latvijas Kristīgā alianse bāreņiem, 2022.

27 Turpat

28 Turpat

Praktiski padomi sarunām dažādos attīstības posmos

Emociju intensitāte un izaicinājumi

Kad bērnam tiek pateikts par adopciju, gan viņš, gan vecāki var nonākt spēcīgu emociju varā saistībā ar bērna identitāti, zaudējumu izjūtu un piederības meklējumiem. Šīs emocijas var būt ne tikai skumjas un neziņa, bet arī dusmas un agresija – tās visas ir dabiskas reakcijas uz psiholoģisku stresu. Centienos aptvert savu sarežģīto situāciju un pārvarēt emocionālo apjukumu bērns var atgrūst adoptētājus vai kļūt agresīvs pret viņiem. Pusaudža vecumā, kad bērns sāk vairāk reflektēt par savu bioloģisko ģimeni un vietu pasaulē, šīs emocijas var kļūt īpaši spēcīgas.

Vecākiem ir svarīgi saprast, ka šāda agresīva uzvedība vai atgrūšana bieži vien ir bērna centieni izpaust zaudējumu un apjukumu saistībā ar savu izcelsmi. Kā liecina pētījumi, intensīvāk šīs emocijas izpaužas bērniem, ar kuriem adopcijas tēma nav pārrunāta pietiekami agrīni un kuriem ir neskaidra bioloģiskās ģimenes tēma. Agrīna un regulāra adopcijas apspriešana mazina emocionālo slogu un novērš pārāk spēcīgu emocionālu reakciju vēlāk dzīvē.

Sarunu nozīme agrīnā vecumā

Agrīnā vecumā vecākiem ir iespēja veidot pamatu sarunām, kas vēlāk palīdzēs bērnam labāk apstrādāt informāciju par adopciju. Pētījumi rāda – bērniem, kuriem par adopciju stāsta jau no agrīna vecuma, vēlāk identitātes krīze un agresija nav tik izteikta – jo viņi ir pieraduši pie adopcijas fakta un uztver to kā dabisku daļu no savas dzīves. Šādas sarunas palīdz bērnam justies pieņemtam un mīlētam, kā arī mazina emocionālo diskomfortu un stresu adopcijas fakta dēļ. Tāpēc ir svarīgi par to stāstīt jau no mazotnes, izmantojot bērnam saprotamus vārdus un ļaujot šai informācijai pakāpeniski nosēties bērna pasaules skatījumā.

Ja šīs sarunas ir atliktas līdz vēlākiem gadiem, tas var radīt bērnam sajūtu, ka adopcija ir kaut kas tāds, par ko nedrīkst runāt, vai ka tas ir noslēpums, kuru vecāki nevēlas atklāt. Tas var radīt papildu stresu, kas izpaužas kā dusmas, agresija vai pat psihosomatiskie traucējumi. Tāpēc, jo agrāk sāk par to runāt, jo vieglāk bērnam šo faktu pieņemt, saprast, kā arī pārvarēt emocionālās grūtības.

Praktiska pieeja

Vecākiem jābūt gataviem izturēt šīs emocijas kopā ar bērnu un atgrūšanu vai agresiju neuztvert personīgi. Svarīgi ir saglabāt mieru un konsekventi dāvēt mīlestību, lai cik izaicinoši bērns uzvestos. Turklāt vecākiem vajadzētu radīt bērnam pārliecību, ka adopcija ir ne tikai viņa dzīves daļa, bet ka par to var runāt brīvi, bez nosodījuma un bailēm no vecāku reakcijas.

Ja vecākiem ir grūti atklāti runāt par adopciju, tas var liecināt par dziļākiem emocionāliem vai psiholoģiskiem iemesliem, piemēram, par bailēm no bērna reakcijas, kaunu vai nepārliecinātību par sevi vecāka lomā. Tas viss var traucēt komunicēt ar bērnu atklāti un godīgi.

Tādā situācijā ieteicams konsultēties ar speciālistu – psihologu vai ģimenes terapeitu, kurš palīdzēs izpētīt šīs emocijas un pārvarēt traucējošos faktorus. Profesionālis ļaus saprast, kas tieši traucē runāt, un atrast veidus, kā informāciju bērnam pasniegt drošā un atbalstošā veidā. Speciālists ļaus pārvarēt savas iekšējās bažas un izveidot stabilu un atklātu saikni ar bērnu.

Tāpat vecākiem būtu ieteicams doties pie speciālista, ja viņi pamana, ka adopcijas fakts izraisa spriedzi, emocionālu diskomfortu vai ja sarunas par to kļūst sarežģītas un paliek neizrunātas.

Instrumenti adopcijas stāsta atklāšanai

Lai runātu ar bērnu par viņa izcelsmi un bioloģisko ģimeni, būtisks resurss ir informācija un tās pieejamība. Proti, vecākiem jau agrīni – adopcijas laikā – jāpārdomā, ko vēlāk bērns vēlēšies zināt par savu pagātņi. Stāsta stāstīšanai par izcelsmi un pagātņi speciālisti iesaka dažādus rīkus²⁹, šeit minēsim tikai dažus no tiem:

1. Dzīves albums – tas ir īpašs albums vai grāmata, kurā bērns kopā ar vecākiem dokumentē svarīgus savas dzīves notikumus – no dzimšanas līdz adopcijai un tā tālāk. Tas palīdz veidot bērnam izpratni par savu pagātņi un identitāti. Tajā var būt gan informācija par bioloģiskajiem vecākiem un fotogrāfijas, ziņas par piedzimšanu,

29 Smolija, B. K., Skūlere, D. E. Patiesība par tavu pagātņi. – Rīga: Latvijas Kristīgā alianse bāreņiem, 2022.

attīstību un adopciju – dzīves albuma saturs atkarīgs no vecuma, kādā bērns uzņemts ģimenē.

2. Ģimenes koks – unikāls rīks, kas palīdz bērnam sakārtot informāciju par visiem nozīmīgajiem cilvēkiem viņa dzīvē, – gan par bioloģisko ģimeni (koka saknes), gan adoptētāju ģimeni (stumbrs), bet lapotnē – par visiem pārējiem ģimenes locekļiem. Tas palīdz bērnam saprast, ka nav jāizvēlas tikai viena ģimene vai jājūt emocijas tikai pret bioloģisko vai esošo ģimeni – viņa dzīvi veido abas koka daļas.

3. Atklātas sarunas – speciālisti iesaka ar bērnu par viņa izcelsmi runāt regulāri. Šajās sarunās var skart bērna jūtas, uzskatus un domas par adopciju. Šāda komunikācija veido uzticību un drošību, kā arī ļauj bērnam izteikt savas emocijas.

4. Grāmatas par adopciju – šai tēmai ir veltītas vairākas bērnu grāmatas³⁰. Izvēloties tās, vecāki var palīdzēt bērnam izprast viņa situāciju un nejusties vientuļi. Grāmatas sniedz bērnam jaunas perspektīvas un liek saprast, ka līdzīgu situāciju piedzīvojuši arī citi.

5. Mākslas un radošie materiāli – radošas darbības, piemēram, zīmēšana un gleznošana, ir lielisks veids, kā bērns var paust emocijas un domas. Vecāki var piedāvāt dažādus materiālus, piemēram, krāsas, zīmuļus un papīru, bet bērns rada mākslas darbus, kas attēlo viņa sajūtas par adopciju un ģimeni.

6. Konsultācijas ar speciālistiem – ja nepieciešams, vecāki var pieteikties pie psihologa vai cita speciālista, kas ir pieredzējis darbā ar adoptētiem bērniem. Šādas sesijas var palīdzēt gan vecākiem, gan bērnam un atklāt, kā labāk izprast emocijas un uzlabot komunikāciju.

7. Teātris un lomu spēles – ar pirmsskolas vecuma bērniem šo tēmu var izspēlēt caur teātri un lomu spēlēm. Bērns saistībā ar savu izcelsmi var izspēlēt dažādas situācijas. Tas ļauj rotaļājoties izteikt savas sajūtas un domas drošā vidē. Šāda metode palīdz labāk saprast savas emocijas un attiecības, kā arī attīsta empātiju.

IV Informācijas pieejamība par adoptētā bērna identitāti

Ziņas par adopcijas apstiprināšanu, pamatojoties uz tiesas spriedumu, fiksē dzimšanas reģistra ierakstā. Izsniedzot jaunu dzimšanas apliecību, ziņas par bērna dzimšanu, tajā skaitā bioloģiskajiem vecākiem, netiek iznīcinātas. Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likumā³¹ paredzēts, ka dzimšanas reģistra ieraksts par attiecīgo personu tiek papildināts, saglabājot iepriekšējos datus. Valsts tos glabā, un pastāv stingri ierobežojumi par to, kas, kad un kā ar šīm ziņām var iepazīties.

Līdz adoptētā bērna pilngadībai tiesības iepazīties ar viņa dzimšanas reģistra ierakstu un pieprasīt dzimšanas apliecību, izziņu par dzimšanas reģistrāciju vai dzimšanas reģistra ieraksta kopiju ir tikai adoptētājam vai bērna likumiskajam pārstāvim, vai tā pilnvarotajai personai. Savukārt tad, kad adoptētais sasniedz pilngadību, iepazīties ar dzimšanas reģistra ierakstu un pieprasīt dzimšanas apliecību, saņemt izziņu par dzimšanas reģistrāciju vai dzimšanas reģistra ieraksta kopiju drīkst tikai viņš pats vai viņa pilnvarota persona.³²

Adoptētā dzimšanas reģistra ieraksti ir pieejami dzimtsarakstu nodaļā, kas ir norādīta bērna dzimšanas apliecībā kā dokumenta izdevējinstiūcija, kā arī Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departamenta Arhīva nodaļā.

Tieslietu ministrijas Dzimtsarakstu departamentā (turpmāk – departaments) vai jebkurā pašvaldības dzimtsarakstu nodaļā var saņemt izziņu par dzimšanas reģistrāciju saskaņā ar ierakstu dzimšanas reģistrā, kura satur ziņas par bērnu un vecākiem pirms un pēc adopcijas. Ieraksts atkarībā no sastādīšanas gada var saturēt arī informāciju par vecāku tautību, valstisko piederību, dzīvesvietu, darbavietu, vecāku noslēgto laulību, kā arī medicīnas iestādes dokumentu, uz kā pamata ir reģistrēts bērna dzimšanas fakts.

Lai saņemtu izziņu par dzimšanas reģistrāciju, personai jāiesniedz iesniegums, norādot pieprasītāja vārdu (-us), uzvārdu, personas kodu, dzīvesvietas adresi, kontakttālruni vai e-pasta adresi, dzimšanas reģistrācijas gadu un vietu un visu zināmo informāciju par adopciju.

30 Piemēram, Z. Zusta, K. Bitmene "Austra, mākoņi un mazais putniņš", G. G. Ekle "Brālis, kas nebija vajadzīgs"

31 Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likums, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/253442-civilstavokla-aktu-registracijas-likums>

32 Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 6. panta sestā daļa

Iesniegumu var iesniegt:

- izmantojot e-pakalpojumu valsts pārvaldes pakalpojumu portālā <https://latvija.gov.lv/Services/35331>
- nosūtot uz iestādes e-pasta adresi, ja iesniegums parakstīts ar drošu elektronisko parakstu
- nosūtot uz iestādes e-adresi
- nosūtot pa pastu

Ar dzimšanas reģistra ierakstu iepazīties klātienē un saņemt kopiju var dzimtsarakstu nodaļā, kas glabā attiecīgo ierakstu papīra formā.

Pašvaldību dzimtsarakstu nodaļu kontaktinformācija pieejama Tieslietu ministrijas mājaslapā: <https://www.tm.gov.lv/lv/pasvaldibu-dzimtsarakstu-nodalu-interaktiva-karte-0>

Departamenta kontaktinformācija: Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536, e-pasta adrese: dzimts.dep@tm.gov.lv.

Detalizēta informācija par atkārtotu dzimšanas reģistrāciju apliecināšanu dokumentu izsniegšanu pieejama Tieslietu ministrijas mājaslapā: <https://www.tm.gov.lv/lv/atkartotu-civilstavokla-aktu-registraciju-apliecinoso-dokumentu-dzimsanas-laulibas-mirsanas-apliecibas-vai-izzinas-izsniegšana>.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē (turpmāk – PMLP) adoptētais vērsas, kad Tieslietu ministrijā noskaidrojais ziņas par tiesas spriedumu, ar kuru apstiprināta adopcija. PMLP nesniedz ziņas par personu adresēm, bet piedāvā pakalpojumu “vēstules pārsūtīšana meklētajai personai”. Tādējādi pēc tam, kad ar TM starpniecību noskaidrots bioloģiskā tēva un/vai mātes vārds, uzvārds, personas kods un dzimšanas datums, adoptētais var sagatavot un nosūtīt viņiem vēstuli (ja Fizisko personu reģistrā ir aktuālā adrese). Vēstulē jāmin arī sava kontaktinformācija savstarpējai saziņai.

Vēstules pārsūtīšana ir maksas pakalpojums, un to var pieprasīt elektroniski, klātienē vai pa pastu. Proti – lai saņemtu šo pakalpojumu, nepieciešams iesniegt iesniegumu PMLP. Pamatojot savu lūgumu, jānorāda zināmie dati, piemēram, bioloģisko vecāku vārds, uzvārds, personas kods un dzimšanas datums, lai PMLP varētu identificēt meklēto personu.

Detalizētu informāciju par pakalpojumu var iegūt, sazinoties ar PMLP, kā arī mājaslapā: <https://www.pmlp.gov.lv/lv/ka-sazinaties-ar-meklejamu-personu>

Kontaktinformācija: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

pasts@pmlp.gov.lv

+371 67209400

Tāpat adoptētajam pēc pilngadības sasniegšanas ir iespēja vērsties **Latvijas Nacionālajā arhīvā** (turpmāk – arhīvs), lai saņemtu arhīva izziņu vai lai iepazītos ar arhīvā nodotajiem dokumentiem par sevi.

Arhīvu likuma 12. panta otrā daļa nosaka, ka personai ir tiesības pieprasīt un iegūt informāciju par sevi un mirušajiem radniekiem vai laulāto, bet arhīvs nesniedz informāciju par trešajām personām un apstākļiem, kas neattiecas uz adoptēto bērnu. Arhīva dokumentu pieejamības un izmantošanas ierobežojumus nosaka Arhīvu likuma 13. pants.

Lai saņemtu interesējošo informāciju, adoptētajam jāpieprasa arhīva izziņa vai dokumenta kopija vai arī jālūdz atļauja apmeklēt arhīva lasītavu.

To var darīt:

- izmantojot e-adresi
- izmantojot e-pakalpojumu arhīva mājaslapā <https://www.arhivi.gov.lv/content.aspx?id=468&mainId=128>
- sūtot elektroniski parakstītu pieprasījumu uz e-pastu: lna.izzinas@arhivi.gov.lv
- sūtot pieprasījumu pa pastu uz adresi Šķūņu iela 11, Rīga, LV-1050 vai uz jebkuru arhīva struktūrvienību

Pieprasījumu var rakstīt brīvā formā vai izmantot speciālu veidlapu (atrodama arhīva mājaslapā: <https://www.arhivi.gov.lv/content.aspx?id=198&mainId=128>)

Pieprasījumam vēlams pievienot pamatojošu dokumentāciju (piemēram, no Tieslietu ministrijas iegūtos vai citus dokumentus, kas ļauj saņemt arhīva izziņu).

Lai noskaidrotu, vai konkrētā adopcijas lieta atrodas arhīvā, kā arī iespējas to apskatīt, jāsazinās ar arhīvu.

Kontaktinformācija: Latvijas Nacionālais arhīvs

Tālrunis izziņas saņemšanai un dokumentu pieejamības jautājumos

+371 20027447

E-pasts: lina.izzinas@arhivi.gov.lv – LNA Izziņu un dokumentu izmantošanas nodaļa

Mājaslapa: <https://www.arhivi.gov.lv/lv>

V Atbalsts adoptētājiem ārpusģimenes aprūpes atbalsta centros

Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centra noteikumi³³ nosaka potenciālajiem adoptētājiem un adoptētājiem pieejamos pakalpojumus.

Atbalsta centrs:

- **nodrošina potenciālajiem adoptētājiem mācības pēc Bērnu aizsardzības centra saskaņotas programmas**

Šī programma jāapgūst pirms adoptētāja statusa iegūšanas. Tajā tiek apskatīti arī tādi jautājumi kā bērna identitāte un tās atklāšanas nozīme bērna labvēlīgai attīstībai. Programma veicina adoptētāju izpratni par bērna fiziskajām un emocionālajām vajadzībām, attīstības vajadzībām, sekmē savstarpējo attiecību veidošanu, izpratni par drošu piesaisti un ģimenisku vidi.³⁴

- **nodrošina adoptētājiem psihologa konsultācijas un atbalsta grupas**

Psihologs vecākiem konsultācijās sniedz padomus, kā labāk atklāt bērnam adopcijas faktu bērna vecumam atbilstošā veidā, kā par šo runāt ar tuviniekiem, apkārtējo ģimeni, ja tas vēl nav darīts. Atbalsta grupās ģimenes var dalīties ar savu pieredzi un saņemt praktiskus piemērus no citu ģimeņu pieredzēm par šo tematu, kā arī gūt iedrošinājumu par to, kā labāk rīkoties.

- **pēc bāriņtiesas pieprasījuma sniedz atzinumu par adoptētāja piemērotību un spējām uzņemt bērnu ģimenē**
- **nodrošina adoptētājiem sociālā darbinieka konsultācijas**

Sociālais darbinieks atbalsta centros ir adoptētāja kontaktpersona, kas konsultē par piedāvātajiem pakalpojumiem, uzklauša, uzrauga situāciju ģimenē, sniedz emocionālu atbalstu, nepieciešamības gadījumā piesaista psihologu vai citus speciālistus.

- **nodrošina citus atbalsta pasākumus, kas veicina bez vecāku gādības palikušu bērnu labklājību, drošību, patstāvību (atkarīgs no konkrētā atbalsta centra)**

Tie ir, piemēram, pasākumi jaunu ģimeņu piesaistei – sarunu vakari, publiski pasākumi; mentoru pakalpojumi ģimenēm un citi.

33 Ārpusģimenes aprūpēs atbalsta centra noteikumi, pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/299998-arpusgimenes-aprupes-atbalsta-centra-noteikumi>

34 Adopcijas kārtība, 3. pielikums, Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/302796-adopcijas-kartiba#piel3&pd=1>

Atbalsts pieejams šādos ārpusģimenes aprūpes atbalsta centros Latvijā.

Centra nosaukums	Kontakinformācija	Atbalsts adoptētājiem
Nodibinājums "Sociālā atbalsta un izglītības fonds" (SAIF)		<ul style="list-style-type: none"> • Topošo audžuģimeņu un adoptētāju mācības • Atbalsta pakalpojumi adoptētājiem
SAIF struktūrvienība "Ģimeņu atbalsta centrs DŪJA"	<p>Brīvības gatve 195-28, Rīga, LV-1039, filiāle Jelgavā – Mātera iela 54, LV-3001</p> <p>centrsduja@atbalstafonds.lv +371 29833251 +371 62005081 https://atbalstafonds.lv/</p>	
SAIF struktūrvienība Latgales ģimeņu atbalsta centrs "Daugavpils"	<p>Mazā Dārza iela 1, Daugavpils, LV-5404, filiāle Rēzeknē – Latgales iela 87, LV-4601</p> <p>centrsdaugavpils@atbalstafonds.lv +371 29402899 +371 62005083</p>	
SAIF struktūrvienība Kurzemes ģimeņu atbalsta centrs "Liepāja"	<p>Brīvības iela 9, Liepāja, LV-3401</p> <p>+371 29110236 +371 26011395 +371 29297187 +371 62005082</p>	
SAIF struktūrvienība Vidzemes ģimeņu atbalsta centrs "Smiltene"	<p>Galdnieku iela 10b, Smiltene, Smiltenes novads, LV-4729</p> <p>centrsmiltene@atbalstafonds.lv +371 62005085 +371 26603348</p>	

<p>Ārpusģimenes atbalsta centrs "Dzeguzēns"</p>	<p>Mazā Klijānu iela 5, Rīga, LV-1012</p> <p>ac.dzeguzens@gmail.com +371 22017139 http://www.labiedriba.lv/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Apmācības potenciālajiem adoptētājiem, potenciālajām audžuģimenēm un aizbildņiem • Sniedz sociālā darbinieka, psihologa pakalpojumus • Audžuģimenēm nodrošinām arī citu speciālistu pakalpojumus • Atbalsta grupas adoptētājiem, audžuģimenēm un aizbildņiem • Ikgadējā zināšanu pilnveide (8 akadēmisko stundu apmērā) audžuģimenēm, kurā var piedalīties arī adoptētāji un aizbildņi • Pasākumi, ko nodrošina Latvijas Audžuģimeņu biedrība • Latvijas Audžuģimeņu biedrība nodrošina adoptētājiem, audžuģimenēm un aizbildņiem seminārus, konferences, kultūras pasākumus, ekskursijas, ģimeņu salidojumus, materiālā palīdzība.
<p>Kristīgās alianses bāreņiem ģimeņu Atbalsta centrs "TILTS"</p>	<p>Mārupes iela 14, Rīga, LV-1002</p> <p>info@atbalstacentrs.lv +371 25181900 +371 29130210 www.atbalstacentrs.lv</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Apmācības adoptētājiem sagatavošanās procesā • Pilnveides mācības par dažādiem aktuāliem tematiem • Sociālo darbinieku konsultācijas • Mentoru (pieredzējušākas uzņemošās ģimenes) pakalpojumi jaunajām uzņemošajām ģimenēm • TILTA ārštata jurista un citu speciālistu palīdzību neskaidrību gadījumos • Regulāras atbalsta grupas • Psihologa konsultācijas un atbalsts • Materiālā palīdzība • Tikšanās vietas nodrošināšana bērnam tīkoties ar viņam nozīmīgiem cilvēkiem • Terapeitiskās nometnes praktisku iemaņu apgūšanai saiknes veidošanai ar bērnu
<p>Ģimenes atbalsta un mūžizglītības centrs "Zvannieki"</p>	<p>"Vecrogas", Vaives pag., Cēsu nov., LV-4136</p> <p>centrs.zvannieki@gmail.com +371 28646241 https://www.facebook.com/Zvannieki https://www.zvannieki.lv/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sociālā darbinieka, psihologa konsultācijas un atbalsta grupas • Iespēja saņemt juridisku konsultāciju, sarunu ar mācītāju vai pieredzējušu pedagogu • Piedāvā arī dažādus kultūras pasākumus visai ģimenei bez maksas • Iespēja centrā piedzīvot kopienas vidi, kur atvērtība, dažādība un savstarpējs atbalsts ir centrālā ass

<p>Ārpusģimenes aprūpes atbalsta centrs "PLECS"</p>	<p>Akmeņu iela 21, Rīga, LV-1048</p> <p>info@plecs.lv +371 29119938 https://plecs.lv/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Satikšanās pasākumi, atbalsta grupas, speciālistu konsultācijas • Sociālā darbinieka konsultācijas, klīniskā psihologa konsultācijas • Mentoru programmas • Sociālā darbinieka konsultācija topošajām uzņemošajām ģimenēm • Sociālā darbinieka konsultācija bērnus uzņemošajām ģimenēm • Klīniskā psihologa konsultācija pusaudzīm, pieaugušajam vai ģimenei • Klīniskā psihologa izvērtējums • Psihologa apmācībā konsultācija pieaugušajiem • Atbalsta grupas uzņemošajām ģimenēm • Jurista konsultācija ģimenēm • Jurista konsultācija par adopcijas kārtību un citām ar tiesību realizēšanu saistītām lietām • Mentoru programma uzņemošajām ģimenēm • Vecāku izglītības programma
<p>Atbalsta centrs "Terēze"</p>	<p>Pils iela 11, Tukums, LV-3101</p> <p>info@tereze.lv +371 29628200 +371 22016391 https://www.tereze.lv/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atbalsta grupas adoptētājiem • Psihologa konsultācijas adoptētājam un arī bērnam • 10 sociālo darbinieku konsultācijas gadā
<p>DOMUS atbalsta centrs</p>	<p>Bebru iela 2-7, Jēkabpils, Jēkabpils novads, LV-5201</p> <p>domusbiedriba@gmail.com +371 22312018 https://domusatbalsts.lv/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Apmācības • Psihosociālais atbalsts – individuālās psihologa, sociālā darbinieka un jurista konsultācijas • Atbalsta grupas • Adopcijas pieteikuma sagatavošana • Starpinstitūciju sadarbība adopcijas procesā • Sociālā rehabilitācija – psihologs, audiologopēds, kanisterapija

<p>Nodibinājums Ģimeņu un bērnu attīstības centrs "Brīnumiņš" struktūrvienība "Ģimeņu atbalsta centrs"</p>	<p>Saules iela 7, Talsi, LV-3201</p> <p>ilze.pecule@brinumins.lv +371 27611715 https://www.brinumins.lv/lv/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atbalsta grupas/tikšanās ģimenēm, kuras ir uzņēmušas bērnus • Atbalsta grupas/tikšanās ģimenēm, kuras plāno kļūt, adoptētājiem • Sociālā darbinieka konsultācijas • Psihologa un jurista atbalsts krīzes situācijā • Izglītojoši semināri ģimenēm kapacitātes stiprināšanai • Talsu novada pašvaldība finansē dažāda veida pakalpojumus pašvaldības bērniem (fizioterapija, ergoterapija, hidroterapija, mūzikas terapija, montessori, kanisterapija, logopēdi, dabas vides estētika, psihologa konsultācijas u.c.), uzņemošo ģimeņu bērniem, kuras noslēgušas vienošanos ar Atbalsta centru, šie pakalpojumi pieejami bez rindas
<p>SOS Ģimeņu atbalsta centrs "AIRI vecākiem"</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Sociālā darba konsultācijas • Psihologa konsultācijas
<p>SOS Ģimeņu atbalsta centrs "AIRI vecākiem" (Rīgas punkts)</p>	<p>Senču iela 4, Rīga, LV-1012</p> <p>airivecakiem@sosbca.lv +371 27774407</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atbalsta grupas • Apmācību grupas topošiem adoptētājiem, aizbildņiem, audžuvecākiem • Pilnveides apmācības par adoptētājiem nozīmīgām tēmām
<p>SOS Ģimeņu atbalsta centrs "AIRI vecākiem" (Bauskas punkts)</p>	<p>Rudzu iela 14, Bauska, LV-3901</p> <p>airivecakiem@sosbca.lv +371 27774407</p>	
<p>SOS Ģimeņu atbalsta centrs "AIRI vecākiem" (Kuldīgas punkts)</p>	<p>Ventspils iela 16, Kuldīga, LV-3301</p> <p>airivecakiem@sosbca.lv +371 27774407</p>	
<p>SOS Ģimeņu atbalsta centrs "AIRI vecākiem" (Gulbenes punkts)</p>	<p>Rīgas iela 47, Gulbene, LV-4401</p> <p>airivecakiem@sosbca.lv +371 27774407</p>	
<p>SOS Ģimeņu atbalsta centrs "AIRI vecākiem" (Valmieras punkts)</p>	<p>Ganību iela 3, Valmiera, LV-4201</p> <p>airivecakiem@sosbca.lv +371 27774407</p>	

VI Avoti un literatūra

1. Bauer, P. J. *Remembering the Times of Our Lives: Memory in Infancy and Beyond*. – Oxford University Press, 2007.
2. Brodzinsky, D. M. *Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications*. – 2011.
3. Ekle, G. G. *Brālis, kas nebija vajadzīgs*. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2023.
4. Fisher, A. *Adoption, attachment, and identity: Implications for practice*. – 2003.
5. Gray, D. D. *Attaching in Adoption: Practical tools for today's parents*. – Perspectives Press, 2002.
6. Jones, C., Hackett, S. *Communicative openness within adoptive families: Adoptive parents' narrative accounts of the challenges of adoption talk and the approaches used to manage these challenges*. – 2012.
7. Kudeikina, I., Zadvinska, K. *Bērna tiesības uz identitāti. Maģistra darbs*. – Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2020.
8. Neil, E. *The corresponding need to talk: Contact and openness in adoptive families*. – 2009.
9. Prūsis, K., Rence, D., Sandberga, V. *Šķēršļi bērnu labāko interešu nodrošināšanā adopcijas procesā. Sociālais darbs: izglītība, pētniecība, prakse*. // Rīgas Stradiņa universitātes rakstu krājums "Sociālais darbs: izglītība, pētniecība, prakse 2021", 2021.
10. Purvis, K., Cross, D., Sunshine, W. L. *The Connected Child: Bring hope and healing to your adoptive family*. – 2007.
11. Putniņa, A., Pokšāns, A. *Ārpusģimenes aprūpes sistēmas pilnveides iespējas. Pētījums*. – Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija, 2023.
12. Raby, K. L., Dozier, M. *Attachment across the lifespan: Insights from adoptive families*. – 2018.
13. Sass, D. A., Henderson, D. B. *Adoption disclosure: The impact of disclosing or withholding adoption-related information on child development*. – 2020.
14. Smoliņa, B. K., Skūlere, D. E. *Patiesība par tavu pagātņi*. – Rīga: Latvijas Kristīgā alianse bāreņiem, 2022.
15. Barbosa-Ducharme, M. A., Soares, J. *Children can benefit when adoptive, biological parents share adoption stories*. // *Pacific Rim International Journal of Nursing Research*, 2016. <https://prc.springeropen.com/articles/10.1186/s41155-016-0024-x>
16. Swift, G. H. *ABC, Adoption&Me*. // *A Multicultural Picture Book*. – Marcinson Pres, 2012.
17. Zusta, Z., Bitmete, K. *Austra, mākoņi un mazais putniņš*. – Rīga: Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija, 2022.

**Informatīvais materiāls tapis Labklājības ministrijas kampaņas laikā "Par adoptētā bērna identitāti".
Tā izstrādē piedalījusies sertificēta klīniskā psiholoģe Sofia Semenova.**